

POHJOIS-SUOMEN
AUTISMIKIRJO RY

Kooste workshopista

SATEENKAAREVIEN NEUROKIRJOLAISTEN OSALLISUUS

Miten parantaa osallisuutta
yhdistysten ja järjestöjen
toiminnassa?

JOHDANTO

Neuromoninaisissa, kuten autismikirjon ja ADHD-ihmisissä on tutkitusti enemmän seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia kuin valtaväestössä. Autismiliiton ja ADHD-liiton alaisten yhdistysten jäsenistössä on paljon päällekkäisyyttä eri sateenkaarijärjestöjen jäsenistön kanssa.

Koska yhdistys haluaa palvella autismikirjon ihmisiä mahdollisimman laajasti, Pohjois-Suomen Autismikirjo ry järjesti osana Oulu Pride -ohjelmaa paneelikeskustelun *Tuplasateenkaari – Sateenkaari-ihmiset neurokirjolla*. Osana tapahtumaa järjestimme workshopin aiheesta *Miten parantaa sateenkaarevien neurokirjolaisten osallisuutta yhdistysten ja järjestöjen toiminnassa?*

Workshopissa kysyttiin kolme eri kysymystä. Miten Autismiliitto, ADHD-liitto ja niiden paikallisyhdistykset voisivat kehittää toimintaansa niin, LGBTQIA+-ihmisten olisi helpompaa tulla toimintaan mukaan? Miten Seta ja sen jäsenyhdistykset voisivat kehittää toimintaansa niin, että neuromoninaisten olisi helpompi osallistua? Muita kehitysideoita tai toiveita yhdistyksille? Saimme paljon erinomaisia vastauksia.

MITEN *AUTISMILIITTO, ADHD-LIITTO* *JA NIIDEN PAIKALLISYHDISTYKSET* VOISIVAT KEHITTÄÄ TOIMINTAANSA NIIN, *LGBTQIA+-IHMISTEN* OLISI HELPOMPAA TULLA TOIMINTAAN MUKAAN?

Kun kysyttiin, miten neurokirjon liitot ja yhdistykset voisivat kehittää toimintaansa niin, että LGBTQIA+-ihmisten olisi helpompaa tulla toimintaan mukaan, monissa vastauksissa nousi esiin asenne. Toivottiin olettamusten ja stereotyyppien purkamista. Ettei esimerkiksi oleteta, että ihminen haluaa avioitua ja perustaa perheen tai että se tapahtuisi aina samaa polkua. Toiminnassa kaivattiin sateenkaarivähemmistöjen huomioimista muun muassa sukupuolisensitiivisen kielen muodossa.

Syrjinnän torjuminen koettiin tärkeäksi. Turvallisemman tilan periaatteet mainittiin työkaluna useassa vastauksessa. Korostettiin, että niistä tarvitsee tiedottaa säännönmukaisesti, jotta ne tulevat kaikille tutuiksi. Pelkät turvallisemman tilan periaatteet eivät tietenkään riitä, ellei niiden mukaan toimita myös käytännössä.

”

Sateenkaarinäkyvyys auttaisi siinä, että jokainen voi kokea olonsa tervetulleeksi omana itsenään

---

LISÄÄ TIETOISUUTTA

Moni peräänkuulutti liitoilta ja yhdistyksiltä tekoja tietoisuuden lisäämiseksi neurokirjon ja sateenkaarevuuden yhteydestä. Esimerkkeinä nostettiin erilaiset tempaukset, koulutukset ja luennot aiheesta. Liittoja pyydettiin järjestämään jäsenyhdistyksille koulutusta monimuotoisuudesta, inklusiivisuudesta ja yhdenvertaisuudesta. Myös liittojen aktiivisuutta TikTokissa ja muualla sosiaalisessa mediassa kaivattiin. Se lisäisi uskottavuutta ja voisi osaltaan torjua nousussa olevaa disinformaatiota.

Viestinnälliset asiat nousivat muutenkin vastauksissa esiin. Sateenkaarinäkyvyys auttaisi siinä, että jokainen voi kokea olonsa tervetulleeksi omana itsenään. Samoin se, että tukea tuodaan esiin nettisivuilla, somessa ja tapahtumissa. Yhdistysten läsnäolo Prideissa ja muissa vastaavissa tapahtumissa koettiin tärkeäksi.

MITEN SETA JA SEN JÄSENYHDISTYKSET VOISIVAT KEHITTÄÄ TOIMINTAANSA NIIN, ETTÄ NEUROMONINAISTEN OLISI HELPOMPI OSALLISTUA?

Kysymykseen, miten Seta ja sen jäsenyhdistykset voisivat helpottaa neuromoninaisten osallistumista, esiin tuli erityisesti aistiesteettömyys. Hiljaiset tilat, hajusteettomuus, mahdollisuus käyttää melua vaimentavia kuulokkeita olivat esimerkkejä, joilla toimintaa voi mukauttaa aistiystävällisemmäksi. Sen lisäksi, että esteettömyys huomioidaan suunnittelussa, siitä on hyvä myös tiedottaa.

Viestinnän puolella kaivattiin selkeyttä. Selkeät ohjeet, miten osallistua, toimia tai lähteä mukaan vapaaehtoistoimintaan lisäävät viestinnän saavutettavuutta. Tekstityksen käyttö ja äänitallenteiden translitterointi auttavat autismikirjon ihmisiä. Neurokirjon huomioimista korostettiin erityisesti terveyst- ja sosiaalipalveluita koskevilla keskusteluilla ja lausunnoilla.

ASENNE KUNTOON

Moni nosti esiin samat asiat kuin neurokirjon yhdistyksien ehdotuksissa, mutta toisinpäin. Asenteet kuntoon suhteessa neurovähemmistöön oli monen viesti. Neurokirjon näkyvyys ja syrjintään puuttuminen, tietoisuuden lisääminen ja se, ettei mennä stereotyyppien varjolla on oleellista myös näin päin. Kun tietoutta on, järjestetään käytännön toiminta sen mukaan. Jaetaan tiloja, selkeytetään, kuullaan pyyntöjä. Toiselle sopii struktuuri, toiselle taas liukuva aikataulu.

YHDISTETÄÄN VOIMAT

Useampi ehdotti voimien yhdistämistä, yhteistoimintaa edellä mainittujen yhdistysten kesken. Sekä kirjolla että sateenkaariyhteisöjen sisällä on molempien edustajia. Osa toivoi erillistä alajaostoa “tuplaisille”, eli kumpaankin vähemmistöön kuuluville. Osan mielestä taas erillisiä ryhmiä ei välttämättä tarvita, ellei kävijöitä ole liian paljon tai muuten ole tarvetta.

Yhteiset tapahtumat ja aiheet sekä lasten huomioiminen nousivat vastauksissa. Toivottiin toimintaa eri ikäisille neurokirjolla oleville ja sateenkaareville lapsille.

Ylipäättään tärkeää on vähemmistöjen huomioiminen osana jatkuvaa toimintaa. Jos ihmiset saadaan mukaan toimintaan, pitää olla myös jatkumoa.

WORKSHOP-VASTAUKSET

1. Miten Autismiliitto, Adhd-liitto ja niiden paikallisyhdistykset voisivat kehittää toimintaansa niin, LGBTQIA+-ihmisten olisi helpompaa tulla toimintaan mukaan?
2. Miten Seta ja sen jäsenyhdistykset voisivat kehittää toimintaansa niin, että neuromoninaisten olisi helpompi osallistua?
3. Muita kehitysideoita tai toiveita yhdistyksille? Vapaa sana.

1. Jäsenyys- tai liittymislomakkeissa tms. kysyä pronominit ja kutsu-
manimi.

Olla läsnä esim. Pridessä tai muissa vastaavissa tapahtumissa ja tuoda
tukea esiin myös esim. nettisivuilla, somessa tai omissa tapahtumissa.

2. Esim. tarjoamalla auttavia asioita kuten hiljaisia tiloja tapahtumissa.

---

1. Erilaisia tempauksia, koulutuksia, luentoja aiheesta, että ihmiset
kiinnostuu.

ASENNE kuntoon. Osana jatkuvaa toimintaa – jos porukat
saadaan mukaan toimintaan, pitää olla myös jatkumoa, jotta
jokainen voisi kokea olevansa tervetullut omana itsenään.

YMPÄRISTÖN MUOKKAUS

2. Sama koskee Setaa.

Otetaan huomioon esteettömyys, aistiyliherkkyydet yms.
tapahtumissa.

3. Musiikkitapahtuma. Discot ja klubi-illat, pelit yms.

1. Miten Autismiliitto, Adhd-liitto ja niiden paikallisyhdistykset voisivat kehittää toimintaansa niin, LGBTQIA+-ihmisten olisi helpompaa tulla toimintaan mukaan? **2.** Miten Seta ja sen jäsenyhdistykset voisivat kehittää toimintaansa niin, että neuromoninaisten olisi helpompi osallistua? **3.** Muita kehitysideoita tai toiveita yhdistyksille? Vapaa sana.

1. Varmistaa omassa toiminnassa, että syrjiviä asenteita ja loukkaavaa kielenkäyttöä ei suvaita.

Olla tekemättä olettamuksia ihmisten sukupuolesta tai ihmissuhde-tarpeista. Ei oleteta, että ihminen haluaa vaikka avioitua ja perustaa perheen tai että se tapahtuisi aina samaa polkua.

2. Tapahtumat tuli järjestää niin, että aistikuormitusta pystyisi välttämään. Esim. hajusteiden käytön välttö ja mahdollisuus saada vaikka melua vaimentavat kuulokkeet ja päästä pois hälystä.

Selkeä ohjeistus ja tekstitysten käyttö videoissa sekä äänitallenteiden translitterointi.

Neurokirjon huomioiminen erityisesti terveys- ja sosiaalipalveluita koskevissa keskusteluissa ja lausunnoissa.

---

1. Turvallinen tila, että ei tarvitse pelätä syrjintää. Esim. turvallisemman tilan periaatteet hyvin selväksi kaikkialla ja että niiden mukaan toimitaan.

Autismiliiton ja ADHD-liiton järjestämää koulutusta jäsenyhdistyksille monimuotoisuudesta, inklusiivisuudesta ja yhdenvertaisuudesta.

2. Selkeät ohjeet, miten osallistua ja toimia.

Aistiystävälliset tilat, aistiesteettömyyden huomioiminen.

1. Miten Autismiliitto, Adhd-liitto ja niiden paikallisyhdistykset voisivat kehittää toimintaansa niin, LGBTQIA+-ihmisten olisi helpompaa tulla toimintaan mukaan?
2. Miten Seta ja sen jäsenyhdistykset voisivat kehittää toimintaansa niin, että neuromoninaisten olisi helpompi osallistua?
3. Muita kehitysideoita tai toiveita yhdistyksille? Vapaa sana.

1. Sateenkaarinäkyvyys ja syrjintään puuttuminen.
2. Sama, ja mukautukset (valo, haju, kosketus ja muut aistit).

---

1. Erillisiä ryhmiä ei välttämättä tarvi (ellei tarve / porukkaa paljon), mutta esimerkiksi "we speak gay" -asenne näkyväksi.

2. Sama kuin 1:een, vice versa.

Tietous ja tiedostaminen käytäntöön: Esim. tilojen jakaminen, selkeyttäminen, pyyntöjen kuuleminen, ei mennä stereotyyppien varjolla...

————> Toiselle sopii struktuuri, toiselle taas esim. liukuva aikataulu.

3. Voimien yhdistäminen! Sekä kirjolla että sateenkaariyhteisöjen sisällä on molempien edustajia. Neurokirjon ihmiset ovat hyviä "moottoreita" hommissa, jos saavat toimia omalla tavallaan.

1. Miten Autismiliitto, Adhd-liitto ja niiden paikallisyhdistykset voisivat kehittää toimintaansa niin, LGBTQIA+-ihmisten olisi helpompaa tulla toimintaan mukaan?
2. Miten Seta ja sen jäsenyhdistykset voisivat kehittää toimintaansa niin, että neuromoninaisten olisi helpompi osallistua?
3. Muita kehitysideoita tai toiveita yhdistyksille? Vapaa sana.

1. Voisiko tuplasateenkaari-tietoutta [tietoa neurokirjon ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistön yhteydestä] tuoda enemmän esille liittojen ja yhdistysten kautta?

2. Sama kysymys.

Tapahtumissa huomioida neurokirjolaisten erityistarpeita. Se voidaan kertoa jo etukäteen.

3. Onko liitot TikTokissa?

Voiko yleisemminkin kehittää näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa? Tulisiko uskottavuutta lisää, jos liitot julkaisisivat omilla kanavillaan vaikka jonkun henkilön kertomana asioista / tunteistaan tai ihan faktaa yleisesti? Estäisikö se sitä disinformaatiota?

Voisiko olla erillistä "alajaostoa" tuplalaisille?

---

1. Olla avoin ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön liittyvät aiheet olisivat aktueellisesti puheenaiheena neurokirjoaiheiden rinnalla / lisänä. Esim. vertaistukiryhmän päivän teemana.

Ollaan kaikki huomioonottavia, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt huomioidaan.

3. Voisiko olla näitä yhdistäviä aiheita tai tapahtumia? Mainoksia?

1. Miten Autismiliitto, Adhd-liitto ja niiden paikallisyhdistykset voisivat kehittää toimintaansa niin, LGBTQIA+-ihmisten olisi helpompaa tulla toimintaan mukaan? **2.** Miten Seta ja sen jäsenyhdistykset voisivat kehittää toimintaansa niin, että neuromoninaisten olisi helpompi osallistua? **3.** Muita kehitysideoita tai toiveita yhdistyksille? Vapaa sana.

1. Huomioida toiminnassa / tapahtumissa LGBTQIA+ liittyvät asiat, esim. käyttää viestinnässä sukupuolisensitiivistä kieltä ja välttää ole-
tusten tekemistä.

Tiedottaa turvallisemman tilan periaatteista.

Esim. tällaiset tapahtumat.

2. Viestintä saavutettavammaksi osallistumiseen, mutta myös vapaa-
ehtoistoimintaan mukaan lähtemiseen liittyen.

Tiedot aistiesteettömyydestä ja sen huomioiminen toiminnan suunnit-
telussa.

Tiedotusta siitä, miten toiminta / tapahtumat toimii.

3. Yhteistoimintaa em. yhdistysten kesken.

Lasten huomioiminen —→ toimintaa eri ikäisille lapsille neurokirjolla
ja sateenkaareville.

Yhteistyötä mahdollisesti Sateenkaariperheet ry:n kanssa.

---

2. Aistiystävällistä toimintaa.

3. Mahdollisuus osallistua etänä.

autismikirjo.fi

POHJOIS-SUOMEN
AUTISMIKIRJO RY

KIITOS!

OTA YHTEYTTÄ

Kansankatu 53,
90100 Oulu

autismikirjo@
outlook.com

psautismikirjo